

Mincovní depot z poloviny 18. století z vrchu Trní u Holýšova

Miroslav Hus – Milan Metlička – Pavel Hulina

Abstrakt: Vyhodnocení drobného mincovního depotu nalezeného v roce 2017 v lese na vrchu Trní u Holýšova. Kromě jediné mince, která byla nalezena cca o 1 m dále, ležely ostatní pohromadě v hloubce 5–10 cm. Nález 16 stříbrných mincí je složený z mincí pocházejících z osmi zemí střední Evropy z 11 mincoven, přibližně z let 1625–1738 a to pouze tří panovníků Ferdinanda II., Leopolda I. a Karla VI. Do země mohl být uložen někdy na počátku 40. let 18. století.

Klíčová slova: Holýšov – mincovní depot – polovina 18. století.

1 Úvod

Drobné mincovní depoty datované do 17. a 18. století, které nepředstavovaly v době svého uložení velkou hotovost, často unikají zájmu odborníků pro svoji malou zajímavost a často i malou vypovídací hodnotu. Druhým důvodem je averze k nálezům učiněným amatéry za pomoci detektorů kovů. I přes tyto výhrady, ale musíme být rádi, když se nám podaří jakýkoliv takový nález zachytit a zdokumentovat. V tomto kontextu je důležité provádět především fotografickou dokumentaci každého nálezu co nejpodrobněji, i když při jeho publikaci nebudou uváděny širší historické souvislosti, což bude úkol budoucího komplexního zpracování většího počtu depotů. Z tohoto hlediska bylo prvním krokem publikování drobného nálezu z období třicetileté války ze Všerubského průsmyku z vrchu „Bezný“ na katastrálním území Prapořiště na Domažlicku (Břicháček – Metlička 2016, 193–200).

Zde publikovaný mincovní nález byl objeven pomocí detektoru kovů 16. dubna 2017 na katastrálním území Holýšova (okr. Domažlice) v listnatém lese na severovýchodním svahu při úpatí vrchu „Trní“ (též „Terný“). Ten tvoří dominantu okolní krajiny s vrcholem v nadmořské výšce 516 m. Zhruba 15 m pod vrcholem vybíhá na severní straně

výrazný spočinek, na kterém se nachází delší dobu známé hradiště z pozdní doby halštatské (Ha D2–3), které má v sedle dobře patrné dvě linie opevnění (např. Chytráček – Metlička 2004, 168–170).

Nález mincí byl učiněn asi 550 m vzdušnou čarou severovýchodně od vrcholu u drobného skalního výchozu poblíž křižovatky lesních cest v nadmořské výšce cca 426 m. Na mapě ZM 21-22-13 označuje místo nálezu bod s koordináty 067:110 mm od Z:J sekční čáry (obr. 1). Všechny mince až na jednu ležely pohromadě jen 5–10 cm pod listnatým povrchem. Poslední mince byla nalezena 1 m od ostatních, což vzhledem k mělkému uložení depotu není nemožné. Zřejmě již dříve došlo k částečnému porušení místa možná lesní zvěří nebo kořeny stromů. Můžeme předpokládat, že mince byly původně v nějakém váčku z organického materiálu, nejspíše z kůže a mohly být buď v rychlosti ukryty nehluboko pod povrch nebo, což se jeví jako pravděpodobnější, ztraceny a následně zapadány listím.

2 Popis nálezu

Mince jsou popsány a změřeny na líci na dvou osách (šířka, tj. vodorovně, výška, tj. svisle). Hmotnost je zvážena po vyčištění mince, před čištěním mohla být o několik setin až (u vyšších nominálů) desetin gramu vyšší – hmotnost je zaokrouhlena na setiny gramu. Rovněž průměr mince je zaokrouhlen na desetiny milimetru.

Vše jsou mince habsburského mincovního systému, kdy základní jednotkou byl zlatý (rýnský zlatý, ve fyzické vyražené podobě znám jako zlatník), který se dělil na 60 krejcarů, každý krejcar pak na 4 feniky (a teoreticky každý fenik na dva haléře, ale ty se od poloviny 17. století nerazily). Vyšší jednotkou byl tolar, který měl dva zlatníky/zlaté. Všechny mince byly stříbrné, ovšem o dobrém stříbru můžeme mluvit jen u vyšších nominálů (tolar a jeho díly a násobky, zlatník, 15krejcar

a ještě i 6krejcar). Tříkrejcar, krejcar a uherská poltura (tj. 1 a ½ krejcaru) byly raženy z bilonu, tedy ze směsi stříbra a mědi, kde měď značně převažovala. A drobné mince (slezská grešle, tj. ¾ krejcaru, půlkrejcar a fenik a uherské adekváty denár a obol) byly již de facto jen z bílého bronzu, tj. z mědi, nepatrně obohacené stříbrem. Typická pro chudé venkovské prostředí je absence právě větších nominálů z dobrého stříbra.

A Šestikrejcare (dvougroše)

1. UHERSKO, Leopold I. (1657–1705),

6 krejcar 1670, mincovna *Kremnica*

(mincovní značka KB), mincmistr

Isaias Jesenský. Stříbro.

Průměr 23,9×24,5 mm, hmotnost 2,83 g (podle dobové instrukce z 1659 měl být 3,73 g stříbra 438/1000; **obr. 2:1**).

Avers: ve vnitřním hladkém kruhu poprsí panovníka zprava v dlouhé paruce ověšené vavřínem. Opis ve vnějším provazcovém kruhu LEOPOLDVS • D • G • R • (VI) I • S • A • GE • HV • B • REX • (tj. *Leopoldus, Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním hladkém kruhu korunovaná trůnící Madona na oblacích, vlevo držící Jezulátko, po stranách mincovní značka K-B. Opis PATRONA • HV (erb) NGARI Æ • 1670.

Literatura: *Nechanický 1991, č. 1191; Huszár 1979, č. 1450; Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 31/21 var.*

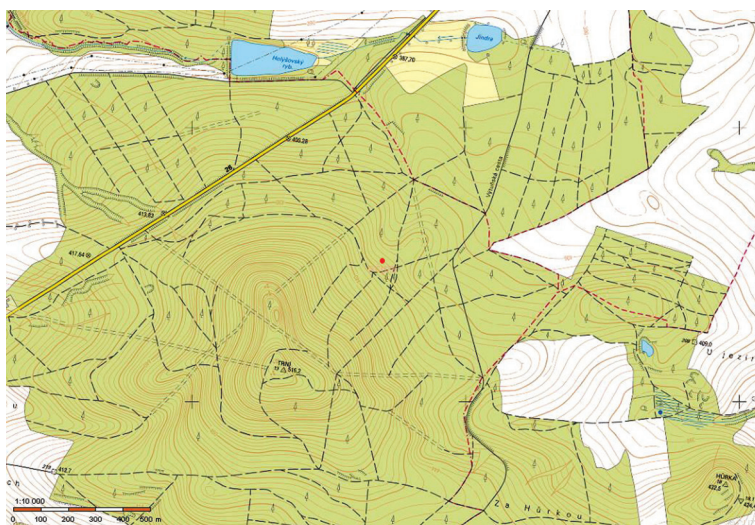
Poznámka: mince je prohnutá (strojní výroba válcovací stolicí po roce 1661). Stav mince velmi pěkný, cca 2/2.

2. OLOMOUCKÉ biskupství, Karel II. z Liechtensteina – Castelnoru (1664–1695), 6 krejcar 1674,

mincovna *Kroměříž* (mincovní značka 2 vlčí zuby), mincmistr Giovanni B. Gariboldi (?). Stříbro.

Průměr 25,3×25,2 mm, hmotnost 3,28 g (podle dobové instrukce měl být 3,73 g stříbra 438/1000; **obr. 2:2**).

Avers: ve vnitřním perlovci poprsí biskupa zprava v taláru, s dlouhými vlasy. Opis ve vnějším provazcovém kruhu * CAROLVS • D • G • EPVS • (VI) • OLOMVCENSIS (tj. *Carolus Dei Gratia Episcopus Olomucensis*).

Obr. 1: Holýšov (okr. Domažlice). Místo nálezu mincovního depotu vyznačené na mapě ZM 1:10 000.

Revers: ve vnitřním perlovci kruhový velký olomoucký znak, převýšený mitrou a korunou a podložený mečem a berlou. Opis DVX • S • R • I • PCEPS • (mzn.) RE • CA • BO • COM 16-74 (tj. *Dux, Sacri Romanorum Imperii Princeps, Regiae Capellae Bohemiae Comes 1674*).

Literatura: *Holečková 2012, 401 var.; Lichnowsky – Mayer 1963, č. 216.*

Poznámka: Stav mince velmi pěkný, cca 1-/1-. Ze zkoumaného souboru je tato mince nejtěžší. Ironií osudu byli olomoučtí biskupové přitom často osočováni ze zlehčování mince, což bylo posléze i záminkou k odebrání mincovního práva. Zde to tak zjevně nebylo.

3. TYROLSKO, Karel VI. (1711–1740), 6 krejcar

1738, mincovna *Hall* (bez mincovní značky), mincmistr Ignaz Sebastian Fenner. Stříbro.

Průměr 23,3×23,1 mm, hmotnost 2,73 g (podle dobové instrukce z roku 1717 měl být 3,29 g stříbra 438/1000; **obr. 2:3**).

Avers: ve vnitřním provazcovém kruhu poprsí panovníka zprava v dlouhé paruce ověšené vavřínem a v antickém brnění. Opis ve vnějším perlovci CAR • VI • D • G • R • I • S • A • GE • HI • HV • B • REX • (tj. *Carolus VI., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hispaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnějším provazcovém kruhu říšský orel s tyrolskou orlicí v srdečním štítu. Opis ARCHID • AUSTR • DUX (VI) BV • COM • TYROL • 1738 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis 1738*).

Obr. 2: Holýšov (okr. Domažlice). Aversy a reversy stříbrných mincí z mincovního depotu. Foto M. Metlička.

Literatura: *Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmaier 1948, tab. 34/31 var.*

Poznámka: mince bez mincovní značky, hallská mincovna ji nepoužívala. Stav mince velmi pěkný, téměř 1/1.

B Tříkrejčary (groše)

4. SLEZSKO, Ferdinand II. (1621–1637), 3 krejcar 1627, mincovna *Vratislav* (mincovní značka HR a zkřížené cánové háky), mincmistr Hans

Riedel a Hans Ziesler. Stříbro.

Průměr 19,3×19,3 mm, hmotnost 1,29 g (podle dobové instrukce pro Slezsko z roku 1625 mělo být 1,67 g stříbra 492/1000; **obr. 2: 4**).

Avers: ve vnitřním hladkém kruhu poprsí panovníka zprava ve španělském límci, s krátkými vlasy ověncenými vavřínem. Opis ve vnějším provazci FERD • II • D : G • RO (3) I • S • A • G • H • B • REX • (tj. *Ferdinandus II., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním hladkém kruhu říšský orel s habsbursko-burgundským znakem v srdečním oválném štítu. Opis ve vnějším provazci ARCHI • DV • AV (mzn. HR) DV • BV • CO • T • 627 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis* 1627)

Literatura: Halačka 1988a, č. 1017; Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 21/14 var.

Poznámka: Vratislavská (i kladská) mincovna používala dvě mincovní značky. Stav mince pěkný, cca 2/2. Ferdinand Štýrský se ujal přímé vlády ve Slezsku až po kapitulaci slezských stavů počátkem 1621.

5. **TYROLSKO, Leopold I.** (1657–1705), 3 krejcar 1686, mincovna Hall (bez mincovní značky), mincmistr Matthias Knöringer. Stříbro.

Průměr 18,9 × 18,8 mm, hmotnost 1,24 g (podle dobové instrukce z roku 1680 měl být 1,74 g stříbra 414/1000; obr. 2:5).

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v dlouhé paruce ověšené vavřínem a v barokním brnění. Opis ve vnějším perlovci LEOPOLDVS • D : G • R • I • S • A • G • H • B • R (tj. *Leopoldus, Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnějším provazci dva přivrácené kolčí štíty, jeden s rakouským břevnem, druhý s tyrolskou orlicí, mezi nimi dole hodnota, nahoře knížecí koruna. Opis 86 • ARCHID • A : (3) D • B • CO • TY • 16 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis* 1686).

Literatura: Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 28/29; Nechanický 1991, č. 2448.

Poznámka: Jediný typ tříkrejcaru (groše) na rubu bez říšského orla. Stav mince velmi pěkný, téměř 1-/1-.

6. **SLEZSKO, Leopold I.** (1657–1705), 3 krejcar 1702, mincovna Břeh (mincovní značka CB), mincmistr Christoph Brettschneider. Stříbro.

Průměr 19,9 × 19,6 mm, hmotnost 1,48 g (podle dobové instrukce z roku 1693 mělo být 1,74 g stříbra 359/1000; obr. 2:6).

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověšené vavřínem, pod ramenem hodnota. Opis ve vnějším provazci LEOPOLDVS • D G • R • I • S • A • G • H • B • R • (tj. *Leopoldus I., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*)

Revers: ve vnitřním provazcovém kruhu říšský orel s korunovaným habsbursko-burgundským

znakem v srdečním oválném štítu. Opis ve vnějším provazci 02 • ARCHID • AUS (mzn. CB) DUX • BUR • SIL • 17 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Silesiae* 1702).

Literatura: Halačka 1988 b, č. 1705; Nechanický 1991, č. 945.

Poznámka: Mincovna v Břehu používala původně (do 1697) jako všechny slezské mincovny dvě mincovní značky (MB a značku mincmistra), poté jen značku mincmistra. V Břehu se mincovalo pouze 1693–1715. Stav mince pěkný, cca 1-/2.

7. **BAVORSKO – císařská administrace, Karel VI.** (1711–1740), 3 krejcar 1712, mincovna Mnichov (bez mincovní značky), mincmistr Christian Holeisen. Stříbro.

Průměr 19,9 × 19,6 mm, hmotnost 1,48 g (podle dobové instrukce z roku 1693 mělo být 1,74 g stříbra 359/1000; obr. 2:7).

Avers: ve vnějším provazcovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověšené vavřínem, pod ramenem hodnota. Opis CAR • VI D • G • R • I • S • A • G • H • H • & B • R (tj. *Carolus VI., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hispaniae Hungariae et Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnějším provazcovém kruhu říšský orel s korunovaným habsbursko-burgundským znakem v srdečním oválném štítu. Opis ve vnějším provazci 12 + ARCHIDVX • AVSTRIÆ & 17 (tj. *Archidux Austriae etc.* 1712).

Literatura: Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 34/37; Novotný 2002, č. 18/1.

Poznámka: Bavorsko bylo několik let obsazeno ve válce o španělské dědictví a zřízena zde civilní i vojenská habsburská správa. V Mnichově se tak mincovalo pouze 1705–1714. Stav mince velmi pěkný, cca 1-/1-.

C Jednokrejčary

8. **KORUTANY, Ferdinand II.** (1590, 1619–1637), 1 krejcar nedatovaný (ražba 1624–28?), mincovna Sv. Víta (mincovní značka PS), mincmistr Paul Sigharter. Stříbro (bilon).

Průměr 14,7 × 15,4 mm, hmotnost 0,72 g (podle dobové instrukce z roku 1625 měl být 0,91 g stříbra 312/1000; obr. 2:8).

Avers: ve vnitřním hladkém kruhu poprsí panovníka zprava ve vysokém límci, v pancíři, s krátkými vlasy a ověšené vavřínem. Opis

ve vnějším (ohlazeném) provazci FERDI • II • D • G • R • I • S • A • G • H • E • B • R (tj. *Ferdinandus II., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae et Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním hladkém kruhu kříž s korutanským znakem na středu, dole po stranách dolního ramene mzn. P – S. Ve vnějším širokém provazcovém kruhu opis ARCH / AV • E CA / RIN • D / BV • EC (tj. *Archidux Austriae et Carinthiae, Dux Burgundiae etc.*).

Literatura: Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 17/24 var.; Fiala 1895, č. 2341.

Poznámka: Ferdinand Štýrský se ujal samostatné vlády v Korutanech již 1590 a v celém soustátí nastoupil na trůn až po smrti staršího bezdětného bratrance Matyáše I. v roce 1619. Mince má mírně excentrickou ražbu. Krejcar není datovaný, ale Paul Sigharter byl činný jen v letech 1624–1628, takže se mince dá dobře časově zařadit. Stav mince pěkný, cca 2-/2-.

9. **DOLNÍ RAKOUSY, Leopold I.** (1657–1705), **1 krejcar 1676**, mincovna *Vídeň* (mincovní značka *), mincmistr Franz Faber. Stříbro (bilon). Průměr 15,1×16,3 mm, hmotnost 0,60 g (podle dobové instrukce z roku 1659 mělo být 0,96 g stříbra 250/1000; **obr. 2:9**).

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověncené vavřínem, pod ramenem hodnota. Opis ve vnějším provazci LEOPOLDVS : D : G • R • I • (I) • S • A • G • H • B • REX • (tj. *Leopoldus I., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním hladkém kruhu říšský orel s habsbursko-burgundským znakem v srdečním oválném štítku (koruna orla rozděluje letopočet). Opis ve vnějším provazci 76 • ARCHID • AVS (mzn. *) DVX • B • CO • TYR • 16 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis 1676*).

Literatura: Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, ji nemá!; *Nechanický 1991*, č. 1989.

Poznámka: Jako mincovní značka je zde rozetka šestilistá! Franz Faber používal sice jako mincovní značku rovněž rozetku, ale pětilistou. Nikdo v habsburském soustátí však jinou podobnou značku neměl, musí to být proto značka rovněž Faberova. Stav mince je výtečný, jistě 1/1.

10. **SLEZSKO, Leopold I.** (1657–1705), **1 krejcar 1699**, mincovna *Opolí* (mincovní značka FN), mincmistr Franz Nowak. Stříbro (bilon).

Průměr 15,4×15,5 mm, hmotnost 0,98 g (podle dobové instrukce z roku 1693 mělo být 0,95 g stříbra 219/1000; **obr. 2:10**). Stříbro (bilon).

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověncené vavřínem. Opis ve vnějším perlovci LEOPOLDVS • D • G • R • I • S • A • G • H • B • REX • (tj. *Leopoldus I., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním perličkovém kruhu říšský orel s hodnotou I v srdečním oválném štítku, koruna rozděluje letopočet. Po stranách ocasu mzn. F – N. Opis ve vnějším hladkém kruhu 99 • ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • SIL • 16 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Silesiae 1699*).

Literatura: Halačka 1988 b, č. 1676; *Nechanický 1991*, č. 830; *Saurma-Jeltsch 1883*, č. 106.

Poznámka: Zvláštností je umístění mincovní značky po stranách ocasu, jindy je téměř vždy v opise pod orlem (v závorkách). Mincovna v Opolí používala v roce 1699 dvě mincovní značky, kromě značky FN ještě značku var-dajna Martina Maxmiliána Wackerla (MMW). V Opolí se mincovalo pouze 1668–1702. Stav mince pěkný, cca 1-/2.

11. **SLEZSKO, Leopold I.** (1657–1705), **1 krejcar 1699**, mincovna *Opolí* (mincovní značka FN), mincmistr Franz Nowak. Stříbro (bilon).

Průměr 16,0×15,2 mm, hmotnost 0,87 g (podle dobové instrukce z roku 1693 mělo být 0,95 g stříbra 219/1000; **obr. 2:11**). Stříbro (bilon).

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověncené vavřínem. Opis ve vnějším perlovci LEOPOLDVS • D • G • R • I • S • A • G • H • B • REX • (tj. *Leopoldus I., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním perličkovém kruhu říšský orel s hodnotou I v srdečním oválném štítku, koruna rozděluje letopočet. Po stranách ocasu mzn. F – N. Opis ve vnějším hladkém kruhu 99 • ARCHIDVX • AVS • DVX • BVR • SIL • 16 (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Silesiae 1699*).

Literatura: Halačka 1988 b, č. 1676; *Nechanický 1991*, č. 830; *Saurma-Jeltsch 1883*, č. 106.

Poznámka: Viz výše. Stav mince pěkný, téměř 1-/1, na líci prosvítá měď.

12. **SLEZSKO, Leopold I.** (1657–1705), **1 krejcar 1701**, mincovna *Břeh* (mincovní značka CB), mincmistr Christoph Brettschneider. Stříbro.

Průměr 14,6×15,3 mm, hmotnost 0,54 g (podle dobové instrukce z roku 1693 mělo být 0,95 g stříbra 219/1000; **obr. 2:12**), mince ovšem není úplná.

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověncené vavřínem. Opis ve vnějším provazci LEOPOLDUS • D • G • R • I • S • A • G • HU • BO • REX • (tj. *Leopoldus I., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním perličkovém kruhu říšský orel s hodnotou 1 v srdečním oválném štítku, koruna orla rozděluje letopočet. Opis ve vnějším provazci 01 • ARCHID • AUS (mzn. C. B.) DUX • BU • SIL • 17 • (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Silesiae 1701*).

Literatura: Halačka 1988 b, č. 1706; *Nechanický 1991, č. 958*.

Poznámka: Mince je mírně vylomená na třetí hodině, původní hmotnost byla vyšší snad až o tři setiny gramu. Mincovna v Břehu používala v té době již jen jednu značku. V Břehu se mincovalo pouze 1693–1715. Stav mince horší, cca 2-/3.

13. ŠTÝRSKO, Leopold I. (1657–1705), 1 krejcar 1702, mincovna *Štýrský Hradec* (mincovní značka I • A), mincmistr Johann Jakob Aigmann. Stříbro (bilon).

Průměr 14,7×15,3 mm, hmotnost 0,56 g (podle dobové instrukce z roku 1693 mělo být 0,95 g stříbra 219/1000; **obr. 2:13**).

Avers: ve vnitřním perličkovém kruhu poprsí panovníka zprava v paruce ověncené vavřínem, pod ramenem v rámečku hodnota. Opis ve vnějším provazci LEOPOLDVS • D : G : R : I : S : A : G : H : B : R • (tj. *Leopoldus I., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním perličkovém kruhu na dvou překřížených křížích (resp. na osmicípém kříži) štítek se štýrským panterem. V úhlech kříže ratolesti, nahoře minc. značka I – A, dole u paty kříže letopočet 17- 02. Opis ve vnějším provazci ARCHI / D : AVST: / D : BVRG : / STYRI Æ (tj. *Archidux Austriae, Dux Burgundiae Styriae*).

Literatura: *Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 28/5 var.*; *Nechanický 1991, č. 2281*.

Poznámka: Štýrské mince (obdobně jako mince tyrolské) nepoužívaly na rubu říšského orla, ale svébytné výtvarné řešení, tj. dva (navzájem pootočené a překřížené) kříže a zemský znak. Stav mince je ještě dobrý, cca 2/2.

14. MORAVA, Ferdinand II. (1619/1920–1637), 1 krejcar, datum nečitelné (ražba cca 1628–1631?), mincovna *Olomouc* (mincovní značka O), mincmistr Martin Fritsch (?). Stříbro (bilon).

Průměr 15,2×14,9 mm, hmotnost 0,64 g (podle dobové instrukce z roku 1625 měl být 0,91 g stříbra 312/1000; **obr. 2:14**).

Avers: ve vnitřním provazcovém kruhu poprsí panovníka zprava (zcela ohlazené, detaily nečitelné). Opis ve vnějším (ohlazeném) provazci FERDI • II ----- REX (tj. jistě *Ferdinandus II., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae et Bohemiae Rex*).

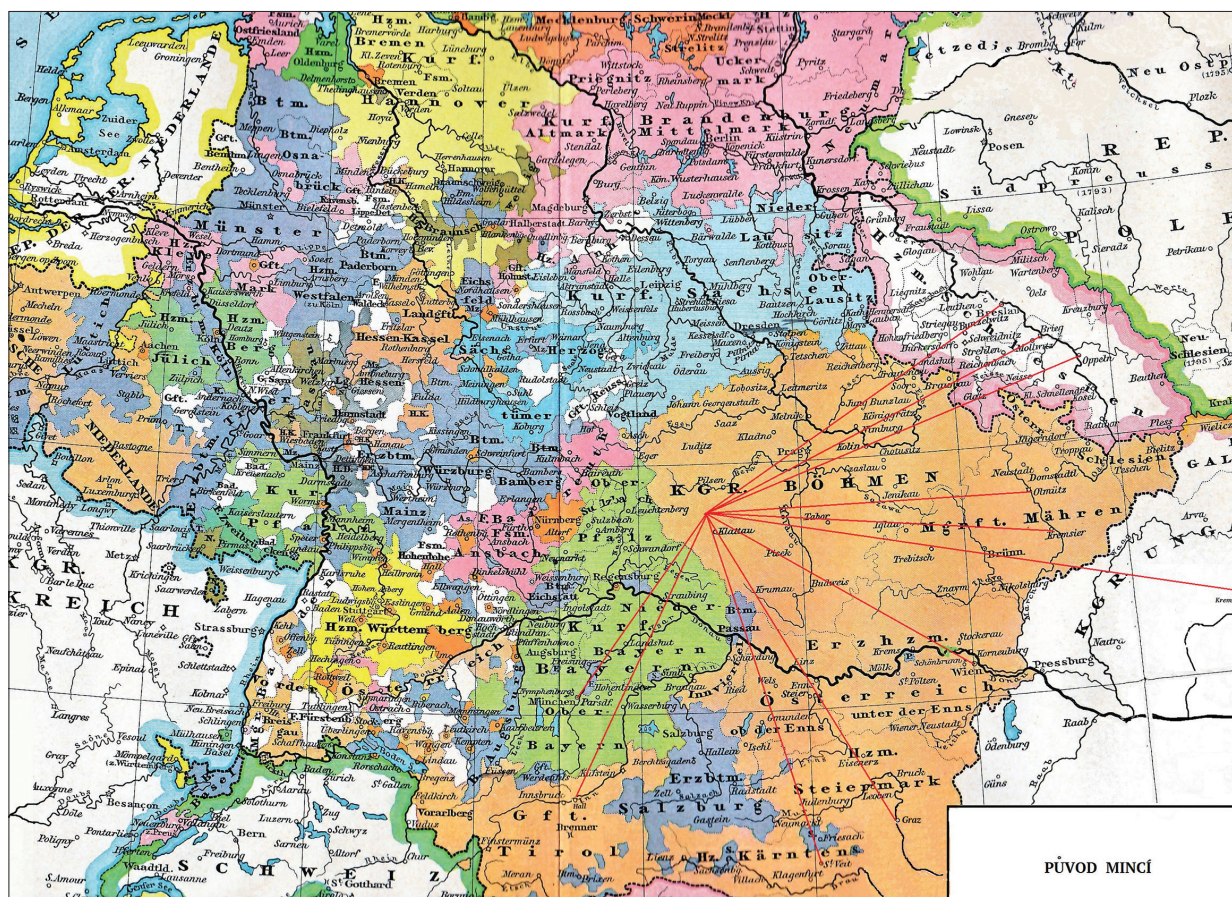
Revers: ve vnitřním ohlazeném perličkovém nebo provazcovém kruhu zcela ohlazený říšský orel, na prsou oválný štítek s hodnotou 1. Pod ocasem zn. O. Ve vnějším zcela nečitelném kruhu opis ----- BVR • CO- - - (tj. jistě *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis*)
Literatura: *Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmair 1948, tab. 17/24 var.*; *Halačka 1988a, č. 941 nebo 945*.

Poznámka: Ferdinand Štýrský se ujal přímé vlády na Moravě až po potlačení stavovského povstání, resp. po útěku protikrále Bedřicha Falckého ze země koncem roku 1620. Korunován byl ovšem mnohem dříve a v celém soustátí nastoupil na trůn již po smrti staršího bezdětného bratrance Matyáše I. v roce 1619. Mince je značně opotřebovaná a ohlazená, místy až k nečitelnosti. Krejcar není zjevně datovaný, ale mincovní značka umístěná pod ocasem orla, tedy písmeno O, se užívala jen v letech 1628–1631. Stav mince špatný, cca 3-/3-. Na moravských mincích jsou dva druhy rubního opisu, jeden obecně habsburský s ukončením *Comes Tyrolis*, druhý je domácí s ukončením *Marchio Moraviae* (markrabě moravský) a to i na mincích různých emisí z jednoho roku!

D Jednokrejcare a mince
přesněji neurčitelné

15. MORAVA (???), Ferdinand II. (1619/1920–1637), 1 krejcar, datum nečitelné (ražba cca 1628–1631?), mincovna *Olomouc*? (mincovní značka O?), mincmistr Martin Fritsch (?). Stříbro (bilon).

Průměr 14,8×15,0 mm, hmotnost 0,71 g (podle dobové instrukce z roku 1625 měl být 0,91 g stříbra 312/1000; **obr. 2:15**).

Obr. 3: Holýšov (okr. Domažlice). Původ mincí z depotu nalezeného na úpatí vrchu Trní.

Avers: ve vnitřním hladkém kruhu poprsí panovníka zprava, ve španělském límci (okruží), figura zcela ohlazená, detaily nečitelné). Opis ve vnějším (ohlazeném) perlovci (?) je rovněž zcela ohlazený a téměř nečitelný FERDI • II - - - - - REX (tj. jistě *Ferdinandus II., Dei Gratia Romanorum Imperator, Semper Augustus, Germaniae Hungariae et Bohemiae Rex*).

Revers: ve vnitřním ohlazeném perličkovém nebo provazcovém kruhu zcela ohlazený říšský orel, na prsou oválný štítek s hodnotou 1. Pod ocasem mzn., patrně jde o písmeno O. Ve vnějším zcela nečitelném kruhu opis ARCH- - - - - (tj. jistě *Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Comes Tyrolis* nebo na konci místo tyrolského titulu *Marchio Moraviae*).

Literatura: Miller zu Aichholz – Loehr – Holzmaier 1948, tab. 17/24 var.; Halačka 1988a, č. 941 nebo 945.

Poznámka: Viz výše sub č. 14. Mince je natolik ohlazená, že nelze přesněji určit letopočet a ani určit typ, mincovní značka je rovněž špatně čitelná, písmeno O je jen pravděpodobné a tudíž je celé přiřazení mince jen možné, nikoliv jisté. Mince je ve velmi špatném stavu.

16. SLEZSKO (???), Leopold I. (1657–1705), 1 krejcar, datum nečitelné. Mincovna neurčitelná (Vratislav?, Břeh?, Opolí?), mincovní značka nečitelná, mincmistr neurčitelný. Stříbro (bilon). Průměr 14,2 × 14,3 g, hmotnost 0,72 g (má být buď 0,95 g stříbra 219/1000 nebo 0,96 g stříbra 250/1000 podle roku; obr. 2:16).

Avers: poprsí zprava, zcela ohlazené, bez čitelných detailů. Opis zcela nečitelný

Revers: říšský orel s hodnotou 1 v oválném štítku na prsou, vše velmi ohlazené, detaily nečitelné. Opis čitelný pouze na počátku ARCHI - D • A - - - D • B - - - - -

Poznámka: Poprsí je silně ohlazené, ale vzhledem k typické podobě jde o Leopolda I. Hodnota umístěná v náprsním štítku orla je typická pro slezské mincovny, v jiných zemích toto nebylo. Mince je ve velmi špatném stavu.

3 Závěr

Celkem se v holýšovském nálezu potkaly mince z 8 zemí střední Evropy z 11 mincoven (obr. 3), přibližně z let 1625–1738 a to pouze tři

panovníků – Ferdinanda II., Leopolda I. a Karla VI. Mezi určenými mincemi nebyla kupodivu žádná mince domácí, tj. česká, nepočítáme-li ovšem tři mince moravské. Rovněž s podivem chybí mince Ferdinanda III. a Josefa I. Všechny čtyři mince Ferdinanda II. již pochází z doby po velké kaládě a následné mincovní reformě 1625 a tudíž byly dobře směnitelné. Datace nálezů, respektive jeho uložení, je možná samozřejmě podle nejmladších mincí depotu. Tou je tyrolský šestikrejcar Karla VI. z roku 1738. Nález musel být proto ukryt někdy na počátku 40. let 18. století. To byla doba takovýmto příběhům příznivá – probíhaly války o rakouské dědictví (války slezské), v roce 1744 táhly západními Čechami a konkrétně jižním Plzeňskem, Klatovskem a severním Domažlickem armády jak bavorsko-francouzské koalice, tak vojska habsburského soustátí. Jistě možnost válečných útrap, nebezpečí a obava ze ztráty majetku i života mohly vést neznámého majitele k ukrytí své malé hotovosti na „bezpečném“ místě v lese daleko

od obydlených míst. K opětovnému vyzvednutí však již nedošlo a může se tak zdát, že obavy majitele byly důvodné. Vzhledem k uložení nálezů jen 5–10 cm pod povrchem je však také možné, že šlo pouze o ztracený měšec s menší hotovostí.

Získané mince ukryté v depotu na vrchu Trní nepředstavovaly počátkem 18. století žádný velký majetek. Jednalo se celkem o 39 krejcarů, tedy zhruba o $\frac{2}{3}$ zlatého. To v té době představovalo téměř týdenní plat řemeslnického tovaryše nebo skoro měsíční plat nádeníka (vyučený tesař si přišel týdně nejméně na 1 zlatý a zednický mistr i více jak 2 zlaté), dalo se za to pořídit 6 až 9 slepic nebo 2 dobře vykrmené husy či přibližně 8 až 16 liber hovězího masa podle druhu. O chudobě původního majitele svědčí i to, že tu byly pečlivě shromážděny mince z velkého časového rozpětí a z řady zemí habsburského soustátí, tedy jistě dlouho schraňované a sbírané peníze, které ovšem v chudém vesnickém prostředí byly přesto cenným majetkem.

Literatura

- Břicháček, P. – Metlička, M. – Pavlík, D. 2016: *Drobný mincovní nález ze Všerubského průsmyku z doby třicetileté války. Archeologie západních Čech 10, s. 193–200. Plzeň.*
- Fiala, E. 1895: *Collection Ernst Prinz zu Windisch-Grätz. I. Band: Münzen und Medaillen des österreichischen Kaiserstaates. Prag.*
- Halačka, I. 1988a: *Mince zemí Koruny české 1526–1856. II. díl (Ferdinand II. – Ferdinand IV.). Kroměříž.*
- 1988 b: *Mince zemí Koruny české 1526–1856. III. díl (Leopold I. – František Josef I.). Kroměříž.*
- Holečková, Ž. 2012: *Nevládní tolarové ražby – Rodové ražby a ražby olomouckého biskupství a arcibiskupství. Národní muzeum – Chauraova sbírka VI. 2. Praha.*
- Huszár, L. 1979: *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis Heute. München – Budapest.*
- Chytráček, M. – Metlička, M. 2004: *Die Höhensiedlungen der Hallstatt- und Laténezeit in Westböhmen. Památky archeologické – Supplementum 16. Praha.*
- Lichnowsky von, R. – Mayer, E. 1963: *Des fürstlichen Hochstiftes Olmütz Münzen und Medaillen. Graz.*
- Miller zu Aichholz, V. – Loehr, A. – Holzmair, E. 1948: *Österreichische Münzprägungen 1519–1938. 2. Auflage. Wien.*
- Nechanický, Z. 1991: *Mincovníctví Leopolda I. 1657–1705. Hradec Králové.*
- Novojlová-Prátová, E. 1964: *Krátký přehled českého mincovnictví a tabulky cen a mezd. Opava.*
- Novotný, V. 2002: *Mince Karla VI. 1711–1740. Hodonín.*
- Saurma-Jeltsch von, H. 1883: *Schlesische Münzen und Medaillen. Breslau. Reprinted 1973 by Alfred Szego, Oakdale. New York.*

Das Münzdepot aus der Mitte des 18. Jahrhunderts vom Berg Trní bei Holýšov

Ein kleines 16 Silbermünzen enthaltendes Münzdepot (**Abb. 2**) wurde 2017 im Laubwald am nordöstlichen Fuß des Berges Trní bei Holýšov, Bez. Domažlice (**Abb. 1**) gefunden. Außer einer einzigen Münze, die ca. 1 m abseits gefunden wurde, lagen die anderen beisamen in einer Tiefe von 5–10 cm. Im Fund von Holýšov treffen wir auf Münzen von 8 Ländern Mitteleuropas von 11 Prägen (**Abb. 3**) ungefähr aus den Jahren 1625–1738, und zwar unter nur drei Herrschern – Ferdinand II., Leopold I. und Karl VI. Unter den zu bestimmenden Münzen war erstaunlicherweise keine heimische, d.h. böhmische Münze; drei Münzen kamen aus Mähren. Es ist ebenfalls erstaunlich, dass Münzen von Ferdinand III. und Joseph I.

fehlen. Alle 4 Münzen des Ferdinand II. stammen aus der Zeit nach der großen Münzentwertung und anschließender Münzreform 1625 und waren daher gut konvertierbar. Die Datierung des Fundes ist natürlich nach den jüngsten Münzen im Depot möglich. Am jüngsten ist der tiroler Kreuzer Karl VI. aus dem Jahr 1738. Der Fund musste also zu Beginn der 40er Jahre des 18. Jahrhunderts verborgen werden. Das war eine Zeit, die solchen Vorkomnissen gewogen war. Es verliefen die Österreichischen Erbfolgekriege (Schlesischen Kriege), 1744 zogen durch Westböhmen, namentlich durch die Regionen Südpilsen, Klatovy und Norddomažlice, die Armeen sowohl der bayerisch-französischen Koalition als auch die Armeen des Habsburgerreichs.

Die im Depot auf dem Berg Trní verborgenen Münzen stellten zu Beginn des 18. Jahrhunderts kein großes Eigentum dar. Es handelte sich im Ganzen um 39 Kreuzer, also ungefähr $\frac{2}{3}$ Gulden. Das hat zu der Zeit beinahe einen Wochelohn eines Handwerkergehilfen oder beinahe einen Monatslohn eines Tagelöhners dargestellt. Man konnte dafür einige (6 bis 9) Hühner oder 2 gut gefütterte Gänse oder ungefähr 8 bis 16 Pfund Rindfleisch (je nach Sorte) anschaffen.

Deutsch von Klára Studená

Mgr. Milan Metlička
Západočeské muzeum
v Plzni, p. o.
Oddělení prehistorie
Zborovská 40
CZ 301 00 PLZEŇ
e-mail: mmetlicka@zcm.cz

PhDr. Miroslav Hus
Západočeské muzeum
v Plzni, p. o.
Oddělení starších dějin
Zborovská 40
CZ 301 00 PLZEŇ
e-mail: mhus@zcm.cz

Pavel Hulina
U Stadionu 141
Kostelec
CZ 349 01 STŘÍBRO
e-mail: stikomas@seznam.cz